

Els atacs als historiadors catalans

Autor: Borja de Riquer

Data de publicació: 30-10-2015

En Borja de Riquer denuncia que massa sovint s'ataca els historiadors sense arguments històrics i només amb ideologia política. Una manera de funcionar poc ètica i a la qual molts de nosaltres fa temps que estem avesats.

El clima polític actual està contaminant tota mena de debats i controvèrsies. I això arriba fins i tot a la reflexió i a la crítica sobre la producció historiogràfica. Els darrers mesos estem presenciant com en molts mitjans de comunicació espanyols, i també en alguns de catalans, s'hi desenvolupa una clara ofensiva que pretén qüestionar el rigor i la tasca professional dels historiadors catalans. Tots ells queden englobats dins d'una genèrica "historiografia catalana" que és acusada d'haver-se posat al servei del projecte polític independentista. Així de simple i de contundent.

Una manifestació d'aquestes imputacions es concreta en els vehements atacs que està rebent el llibre de Josep Fontana *La formació d'una identitat. Una història de Catalunya*. Alguns articulistes, no sempre historiadors, s'han dedicat a blasmar aquesta obra emprant bàsicament comentaris despectius personals i no pas arguments científics. S'ha arribat a qualificar aquest llibre de típic producte del "nacionalisme romàntic" o de ser una obra "romàntica, nacionalista i comunista". I, per acabar-ho d'adobar, s'ha convertit en un recurs comú utilitzar la figura i l'obra de Jaume Vicens Vives, com a gran renovador de la historiografia catalana, per a qüestionar el que avui elaboren els historiadors catalans.

Davant d'aquestes pretensions caldria fer un parell d'avertiments: primerament, no es pot generalitzar i simplificar sobre l'estat d'una comunitat científica tan variada i extensa com la dels historiadors; ni sobre la catalana, ni sobre l'espanyola, ni la xinesa. Segonament, si hom pretén censurar l'obra d'un historiador, com ara Fontana, primer caldria estar ben informat, ser mínimament rigorós, llegir-se el llibre, entendre la seva tesi i no escriure d'orella, com fan alguns. Perquè, com diu aquell vell refrany: "No hi ha res més atrevit que la ignorància".

El problema de fons d'aquestes actituds agressives rau en l'existència d'un col·lectiu d'opïnadors espanyols que està fortament obsessionat a defensar i justificar el discurs oficial sobre la identitat i la història dels espanyols. Aquests són, de fet, uns escriptors nacionalistes però que mai no es reconeixen com a tals. Aquesta és una vella i coneguda tàctica de molts publicistes espanyols: negar que ells siguin nacionalistes i acusar els altres de ser-ho, com si això impliqués automàticament una greu desqualificació professional. Fins i tot s'ha arribat a dir que els historiadors catalans no estan capacitats intel·lectualment per historiar el seu país perquè estan contaminats de nacionalisme —és la tesi que defensa Antonio Elorza—. Ells, en canvi, sí que són uns professionals objectius i rigorosos, atès que opinen i escriuen sense cap prejudici ideològic. No cal rebatre gaire aquests ridículs plantejaments, impresentables davant de qualsevol fòrum científic internacional.

Avui la historiografia catalana, com la de tots els països, és plural i diversa. Hom publica de tot: bo, regular i també dolent. I, a més, s'hi pateix un notable intrusisme, és a dir, que també hi ha publicistes poc rigorosos que difonen tesis, de vegades molt absurdes i fins i tot provocadores, que editors poc curosos publiquen. Això ha passat i passa aquí, i també a Madrid i a Madagascar. Malauradament, d'aprenents i publicistes indocumentats n'hi ha a tot arreu, fins i tot a la historiografia espanyola. La llista seria ben llarga.

Darrerament, alguns opinadors espanyols, i també algun de català, s'han mostrat especialment agressius amb tot el que s'ha publicat a Catalunya respecte dels fets de 1714 i, en general, sobre la Guerra de Successió. Un col·laborador de la FAES ha arribat a dir que a Catalunya s'està construint una "llegenda escandalosa" plena de prejudicis nacionalistes. Respecte de les interpretacions sobre el significat del 1714, jo recomanaria a aquests opinadors, i també a algun historiador poc informat, que primer es llegissin, per exemple, els excel·lents i detallats articles de balanç bibliogràfic que han escrit darrerament Joaquim Nadal i Joaquim Albareda. En el seu text, aquest darrer, si bé reconeix que "hubiera sido deseable que, durante el Tricentenario, el ejercicio de la práctica historiográfica no hubiera resultado tan condicionado por el debate político", considera que aquesta commemoració a Catalunya "ha dejado un buen legado". Ambdós historiadors són extremadament crítics amb les posicions idealistes i simplificadores d'algunes de les commemoracions oficials catalanes i no amaguen el seu desacord amb certes obres poc rigoroses fetes a casa nostra. Però, sobretot, comenten les moltes i valuoses aportacions realitzades aquests darrers anys. I, a més, repassen la producció historiogràfica espanyola sobre aquesta qüestió i, a banda d'assenyalar notables deficiències metodològiques en moltes obres, destaquen el clar predomini de missatges polítics subjacents "en clave unionista".

Una historiografia no pot ser qualificada de seriosa si no s'atreveix a situar-se allà on hi ha l'autèntic debat científic dels professionals i fuig del món de la politiqueria interessada. Certament, els historiadors catalans hem de ser més curosos i censurar algunes publicacions, i fins i tot algunes actituds que beneficien ben poc el prestigi de la nostra col·lectivitat. Nadal i Albareda ho han fet i aquests articles seus representen un exercici intel·lectual rigorós i honest que, fins ara, no ha estat correspost amb altres escrits semblants en el món historiogràfic espanyol. Per què deu ser?

Borja de Riquer

Article original al diari Ara el 16 de setembre del 2015